

Yard. Doç. Dr. Ersel Kayaoğlu
İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Lukas Bärfuss ile Çeviri Atölyesi Çalışması ve 13. Uluslararası Leukerbad Edebiyat Festivali, Leuk ve Leukerbad, 1-6 Temmuz 2008

Son yıllarda sayıları giderek artan çeviri çalışması atölyelerinden biri de Literarisches Collogium Berlin (LCB), İsviçre Kültür Vakfı Pro Helvetia ve Uluslararası Leukerbad Edebiyat Festivali komitesi tarafından ortaklaşa düzenlenen çeviri atölyesi. Bu yıl üçüncüsü düzenlenen bu çalışma atölyesinin yazar konuğu 2007’de düzenlenen 12. Uluslararası Leukerbad Edebiyat Festivali ödülünün (‘Spycher: Literaturpreis Leuk 2007’) sahibi İsviçreli yazar Lukas Bärfuss oldu. 1-6 Temmuz 2008 tarihleri arasında İsviçre’nin Wallis bölgesindeki Leuk ve Leukerbad kasabalarında LCB’den Thorsten Dönges’in oturma başkanlığında düzenlenen atölye çalışmasına davet edilen çevirmenler ise Şanghay’dan Fan Zhang, İstanbul’dan Ersel Kayaoğlu, Budapeşte’den Lidia Nádori, Bükreş’ten Corina Bernic, Paris’ten Sandrine Fabbri ve Bruno Bayen oldu.

Lukas Bärfuss, 2000 yılında gazeteci Niklaus Meienberg’in ölümünü konu alan *Meienbergs Tod* adlı tiyatro oyunuyla ün kazandı ve bunun ardından Basel Tiyatrosu için yazdığı *Die sexuellen Neurosen unserer Eltern* oyunuyla büyük ilgi topladı. 12 dile çevrilen bu oyunu için 2005’te Mülheim Dram Ödülü’nü de kazanan yazar son yıllarda Schauspielhaus Bochum tiyatrosuyla ve Hamburg’daki Thalia Theater ile birlikte çalışıyor ve Almanca konuşulan ülkelerde günümüzün en önemli ve oyunları en çok oynanan tiyatro yazarlarından biri sayılıyor. Yazarın çeviri atölyesinde ele alınan kitapları ise *Die toten Männer* (Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2002) ve *Hundert Tage* (Wallstein Verlag, Göttingen 2008) oldu. Bärfuss, tiyatro oyunlarının yanı sıra düzyazıda da ne kadar başarılı olabileceğini birbirinden çok farklı anlatıcı figürleri yarattığı bu iki yapıtıyla ortaya koyuyor. *Die toten Männer* başlıklı

uzun öyküde orta yaşlarda bir kitapçının “bağımlılıkların çalılıklarından” kurtulma çabasını ‘ya aşk ya özgürlük’ eksenini üzerinden yalnız bir anlatımla ortaya koyuyor. Bağımlılıklarından kurtulmanın tek yolunu kendini ortadan kaldırmak, adını bile artık anmayarak kendini inkar etmek olarak gören kitapçı bu kaçış denemesinde başarısızlığa uğrayarak cinayet işliyor ve bunun sonucunda da yılgınlığını bir kenara bırakmak zorunda kalıyor. Bärffuss, ellili yaşlardaki kitapçının bu kaçış öyküsünü keskin gözlemlerle, düşünülerek seçilmiş sözcüklerle ve soğukkanlı bir tonda aktarırken, 2008’de yayınlanan ilk romanı *Hundert Tage*’de çok farklı, naif bir başkahraman yaratıyor. Bärffuss, Mara-Cassens Ödülü’nü ve Alejandra Costamagna ile birlikte Anna-Seghers Ödülü’nü aldığı romanında Ruanda’daki soykırımı İsviçreli genç bir kalkınma yardımcısının gözünden, içsavaş taraflarının arasına düşerek son yılların en büyük soykırımın tanığı olan gencin bir ölçüde saf ve sınırlı bakış açısından anlatıyor.

Atölye çalışmasının ilk iki gününde çevirmenler ve yazar Lukas Bärffuss Leuk kasabasında bir araya gelerek *Hundert Tage* romanını ve *Die toten Männer* uzun öyküsünü ele alırken ilk olarak özellikle de bu iki yapıtın birbirinden çok farklı iki kahramanın gözünden ve çok inandırıcı biçimde anlatılmış olması üzerinde duruldu. Ardından yazarın yazmaya nasıl başladığını, genelde metinlerini nasıl yazdığını, kendi yapıtlarına nasıl baktığını, yayınladığı yapıtlarının kendi ülkesi İsviçre’de nasıl alınıldığını ayrıntılı biçimde anlattı. Lukas Bärffuss, bu iki kitabın oluşum öyküsünü, bu yapıtları kaleme alırken hangi çıkış noktalarından hareket ettiğini, bu yapıtlarının İsviçre kültüründen ne kadar beslendiğini, Ruanda’da ve başka Afrika ülkelerinde yaptığı arşiv araştırmalarını çevirmenlere ayrıntılarıyla anlattı.

Bu iki kitabı önceden okumuş ve bazı bölümlerini kendi dillerine çevirmiş olan çevirmenler de kendi alımlarını ve çevirdikleri bölümlerde hangi zorluklarla karşılaştıklarını anlattılar. Burada belli sorunların her dilde ortaya çıktığı, yani ortak sorunlar olduğu, belli sorunların ise çevrilecek dile ve kültüre bağlı olarak ortaya çıkacağı anlaşıldı. Bunların bir bölümü için hemen öneriler ve çözümler de getirilebildi. Yazar Lukas Bärffuss da bu çeviri sorunlarına ilişkin yorumlarda bulunarak çözümlerin bulunmasına katkı sağladı, aktarımda ortaya çıkabilecek bazı sorunların ise çözümsüz kalacağı, çevirmenin bu noktalarda kendi yaratıcılığını daha çok kullanması gerektiği görüşüne varıldı.

Etkinliğin dördüncü günü olan 4 Temmuz 2008 tarihinde tüm grup İsviçre Alplerinin en güzel vadi çukurlarında birinde, denizden 1400 metre yükseklikte

bulunan ve görkemli dağlarının yanı sıra termalleriyle de ünlü olan Leukerbad kasabasına geçti ve orada bu yıl 4-6 Temmuz 2008 tarihleri arasında 13.'sü düzenlenen Uluslararası Leukerbad Edebiyat Festivali'ne katıldı. Üç gün boyunca şehrin farklı mekânlarında ve bir bölümü eşzamanlı düzenlenen okumalarda, panel konuşmalarında ve diğer etkinliklerle okurlar bazıları ünlü bazıları daha az tanınan 27 yazarı dinleme, onlarla sohbet etme fırsatı buldu. Festivalin bu yılki konuk yazarları şunlardı: İsviçre'den Lukas Bärffuss, Katharina Faber, Katja Oskamp, Simona Ryser, Marie-Jeanne Urech, Jörg Steiner, Almanya'dan Anita Albus, Jenny Erpenbeck, Ulrich Peltzer, Anne Weber, Fransa'dan Fatou Diome, Pierre Michon, Marie NDiaye, Véronique Olmi, Rose-Marie Pagnard, Cécile Wajsbrot, Avusturya'dan Werner Kofler, Gerhard Rühm, Monika Lichtenfeld, Peter Waterhouse, Macaristan'dan László Krasznahorkai, Péter Nádas, Krisztina Tóth, Ukrayna'dan Andrej Kurkow, İsrail'den Zeruya Shalev.

5 Temmuz 2008 tarihinde ise panel konuşmalarından birinin konuşmacıları da çeviri atölyesine katılmış olan altı çevirmen ve yazar Lukas Bärffuss oldu. Panelde çevirmenler kendi ülkelerinde İsviçre edebiyatının nasıl alımlandığına ilişkin bilgiler verdikten sonra çeviri atölyesinde yaptıkları çalışmalardan, Lukas Bärffuss'un kitaplarını nasıl almadıklarından ve bu kitapları kendi dillerine çevirecek olsalar karşılaşacakları olası zorlukların neler olacağından kısaca söz ettiler. Yazar da çevirmenlerle üç gün boyunca aynı masada oturup çalışmanın kendisine hangi yeni açılımları getirdiğine, kendi yapıtlarına farklı yaklaşım yolları keşfettiğine ve çeviri ediminin edebiyat ve kültür aktarımında taşıdığı öneme, oynadığı köprü rolüne değindi.

Festival, 6 Temmuz 2008 pazar günü Wallis Şatosu'nda düzenlenen ödül töreniyle sona erdi. Leukerbad Edebiyat Festivali kapsamında Schloss Leuk Vakfı tarafından verilen «Spycher: Literaturpreis Leuk» ödülünü ise son romanı *Teil der Lösung* ile büyük ilgi uyandıran ve övgü toplayan Alman yazar Ulrich Pelzer kazandı.